DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICO-FORENSIS 28.

DE

EFFICACIA DIERVM CRITICORVM IN VVLNERIBVS DE LETHALITATE DVBIIS,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DOMINO

GVILIELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM ANGARIAE WESTPHALIAE, & reliqua,

SVB PRÆSIDIO

GEORGII WOLFFGANGI WEDELII,

HEREDITARII in Schwartza/

MEDICINÆ DOCTORIS, COMITIS PALATINI CÆSAREI, SERENISSIMORVM SAXONIÆ DVCVM CONSILIARII ET ARCHIATRI,

THEORETICES PROFESSORIS PVBLICI ORDINARII,

Patroni ac Promotoris sui æternum deuenerandi,

PRO LICENTIA

Summos in arte Medica Honores, Insignia ac Priuilegia Doctoralia, MORE MAIORVM, solenniter obtinendi,

Publicæ Eruditorum ventilationi submissa

ab

AVGVSTO CHRISTIANO KNAVT,

BVDISSA LVSATO,

IN AVDITORIO MAIORI,

Ad d. XXXI. Mart. MDCCXII. Horis ante-& pomeridianis consuetis.

IENÆ LITTERIS KREBSIANIS.

DEO
ET
PROXIMO.

SVMMARIA.

Quidam & potiſſimum etiam ex ordine ICtorum Medicinam, tanquam incertam ac mere coniecturalem, ſæpe traducunt, non videntes, Iurisprudentiam ipſam non minoribus næuis laborare. §. I. Cuius rei ſpecimen producitur in *dierum criticorum efficacia*, quam exerere dicuntur in *Vulneribus de lethalitate dubiis*. §. II. Incertum, an ICti a Medicis, an hi ab illis vocem *Criſeos* dierumque *Criticorum* mutuati ſint? §. III. Doctrinam hanc ab antiquis obſeruandi dexteritate modernos longiſſime ſuperantibus abſolute petendam eſſe docetur. §. IV. Quo ſenſu Vocabulum *Criſeos* acceperint Hippocrates, Galenus, aliique Medici antiqui? §. V. Noſtro ſenſu, nempe medico, quid proprie denotet criſis? §. VI. Examinatur definitio criſeos, 1.) ratione cauſæ ſeu principii mouentis, quod antiqui communiter NATVRAM vocant. §. VII. Hinc conceptus, nonnullorum recentiorum, de certamine *ætheris inquilini* cum *peregrino*, ſeu aduentitio (illum enim *Naturam* vocant) gratuiti ſunt. §. VIII. 2.) ratione *ſubiecti*, *criſes* nempe non cadere in morbos *chronicos*, ſed tantum *acutos*. §. IX. 3.) *Criſes* non fieri absque ſufficiente humorum coctione, ſeu præparatione ad excretionem. §. X. 4.) Excretiones iſtas fieri interdum *perfecte*, per ſinceram euacuationem, interdum *imperfecte*, per apoſtaſes, ſeu abſceſſiones. §. XI. Tranſitus ad *dies criticos*, quid ſint, ac denotent Medicis? XII. Teſtimonia Hippocratis de *diebus iudicatoriis*, & quid ſint *indices*, *intercalares* & *vacui*, ſeu *medicinales*? §. XIII. Teſtimonia Galeni de iisdem. §. XIV. Harum ſolennium periodorum *Naturam* obſeruantiſſimam eſſe, niſi aliunde præpediatur. §. XV. Vnde præiudicium eſt tam veterum quorundam, quam recentiorum Medicorum, *criticos* tales *motus ſtatis temporibus* in hiſce noſtris regionibus nec contingere, nec religioſe expectandos eſſe. §. XVI. Adplicatio dictorum ad præſens thema, num ſcil. *dies critici* in *Vulneribus de lethalitate dubiis* eandem, quam in *acutis*, habeant *efficaciam*, quod adfirmant ICti, *Zacchiæ* autoritate perſuaſi. §. XVII. Errorem confirmante peruerſa explicatione C. C. C. Art. CXLVII. §. XVIII. Ad quod probandum tres formantur *Caſus*, quorum *primus eſt: Certo conſtare, Vulneratum ex Vulnere mortuum eſſe:* §. XIX. Quo caſu vulnerans pœnam ordinariam incurrit, non obſtante *inſpectione illegali*, quod exemplis illu-

ſtratur: §. XX. *Secundus caſus eſt: Certo conſtare, vulneratum ex vulnere non deceſſiſſe.* §. XXI. *Tertius Caſus eſt; Dubium eſſe, num ex vulnere an vero alia ex cauſa mortuus ſit vulneratus?* §. XXII. Demonſtratur hinc, *dies criticos in vulneribus dubiæ lethalitatis* nullam habere *efficaciam*, & quidem 1.) ex propria ICtorum diſſenſione, circa verum *dierum criticorum* terminum. §. XXIII. Quorum plerique ne quidem criticam indolem habent. §. XXIV. 2.) Diverſa vulnerum natura, diuerſum criſeos terminum exigente. §. XXV. 3.) Indiuiduali vulneratorum conſtitutione. §. XXVI. 4.) Natura *criſeon*, a qua vulnera alieniſſima ſunt. §. XXVII. 5.) Ipſa Praxi forenſi, quæ *dierum criticorum* in vulneribus nullam rationem habet. §. XXVIII. E. ſolam vulnerum lethalitatem a Iudice attendendam eſſe concluditur. XXIX. Quam ob cauſam *vulnera* quoque *legitime inſpicienda*, eorumque *lethalitas* requirenda eſt. §. XXX. Vnde inſpectione & ſectione *illegaliter* peracta de lethalitate vulnerum certa formari nequeunt iudicia. §. XXXI. Nihil obſtat ſententiæ noſtræ Medicorum circa determinandam *vulnerum lethalitatem* diſſenſio. §. XXXII. Poſito, quod patrocinium non habeat in Iure Ciuili, ſufficit enim, in C. C. C. artic. CXLIX. eam expreſſe fundari. §. XXXIII. Concluditur hinc, inſpectionem & ſectionem cadaueris ad determinandam *vulnerum lethalitatem* abſolute neceſſariam eſſe. §. XXXIV. *Criſin* vero *diesque criticos* in iisdem anxie expectandos non eſſe. §. XXXV. Q. E. D.

§. I.

FVerunt omni tempore, & ſunt adhuc non pauci, potiſſimum etiam ex ordine ICtorum quidam, aliique qui artem Iatricam, tanquam incertam ac mere coniecturalem vel tacite calumniantur vel aperte criminantur, digni certe, quos cum aliquando ægrotauerint, & ſubſidio & auxilio ſuo prorſus deſtituat ars ſalutaris. Quantumlibet enim demonſtrationibus Geometricis dogmata Medicinæ ſuffulta eſſe aut controuerſiis omnibus carere, ſicuti vere gloriantur Mathematici, iactare nequeat: verendum tamen, ne aliis Facultatibus, quæ vel nuda auctoritate humana, vel ratione, fictionibus ac ſpeculationibus nimium indulgente, aut experimentis ſufficientibus deſtituta, nituntur, palmam aut præripiat, aut du-

dubiam ſaltem reddat. Nimis odioſum foret, ſi hac vice prolixam inſtituere vellem comparationem inter Iurisprudentiam & Medicinam: infinitæ enim cauſidicorum diſſenſiones circa interpretationes legum, litigia forenſia, quorum alia ex aliis largiſſimo prouentu feruntur, & ſæpe cum pernicie controuertentium ad integros triginta vel quadraginta annos extenduntur, clare teſtantur, ARCEM illam IVSTITIÆ, ad quam æquis paſſibus contendunt litigantes, multis ſemitis tortuoſis atque incultis horridisque ſpinetis debere eſſe circumſeptam, vt hinc tam lento greſſu & per totidem vias mæandroſas ad eam tandem peruenire permisſum ſit. Ego quidem artis noſtræ næuos, quibus hinc inde laborat, diſſimulare, occultare, vel ſupparo velare, in me non facile receperim, haud ignorans, vniuerſum *hyles iatrices* adparatum multis vanis imo falſis pollicitationibus vndique refertum, totam *ſemioticam* non minoribus adhuc fluctuationibus ac dubiis hinc inde euentibus expoſitam, imo ipſam quoque *Praxin clinicam*, non ſolum prout exercenda eſſet, ſed & exerceri vulgo ſolet, a *curationibus* morborum *cathedralibus*, immenſis paraſangis differre, ſed & pudendis vbique ſcandalis repletam eſſe. Interea tamen nemo quoque iure negabit, in reliquis Medicinæ partibus deſideratiſſimam deprehendi certitudinem. Vt enim hac vice pauca tantum ſpecimina exhibeam, ſummam *primo* certitudinem offert ipſa *Hiſtoria Morborum*, nempe fidelis & adcurata recenſio præcipuarum tam eſſentialium, quam accidentalium circumſtantiarum, morbum vel comitantium vel conſequentium, variorum item *progreſſuum* & *ſucceſſuum* in iisdem, interdum ad *ſalutem*, interdum vero ad *interitum* ægrotantium tardo vel celeri paſſu tendentium, *indiuidua-*

 lium

lium insuper, *consuetudinalium*, imo & *hæreditariarum constitutionum* &c. perspicua simulque fida enarratio. Sua *deinde* certitudine non destituitur quoque *Anatomia*, non quidem *curiosula* illa, sed vere *seria*, quæ historiam partium & organorum humani corporis, situm viscerum, connexionem cum aliis partibus, constructionem earundem organicam &c. exhibet atque prosequitur. Inprimis vero *Anatomia practica*, quæ sectiones cadauerum certis morbis denatorum cordi habet: Hæc enim talia sæpe in apricum deducit, quæ nemini forte alias in cogitationem vnquam venissent, imo innumeras præfigurationes & gratuitas adsertiones vno obtutu pessundat, spectantium ludibrio exponit euanidasque reddit. Quid? Quod multa quoque *Physiologica* ac *Pathologica* ex praxi attentiore potissimum enata eius sint indolis, vt, si demonstrationibus Geometricis non æquipolleant, minimum tamen ad earum indolem quam proxime accedant. Quæ omnia in Iurisprudentia, etiamsi mundum regere dicatur, omnino desiderari, cordatiores non diffitebuntur.

§. II.

Næuis laborare Iurisprudentiam iamdudum demonstratum dedit Illustris atque Excellentissimus THOMASIVS, in eruditissimo tractatu de *Næuis Iurisprudentiæ Romanæ*, Nobis, ne falcem nostram in alienam messem immisisse iure taxari mereamur, vnicum duntaxat idque luculentissimum exemplum adduxisse satis erit, de *diebus criticis* eorumque *energia*, quam exercere vulgo creduntur in *vulneribus de lethalitate dubiis*. Proh DEVM! Quam fluxæ, variæ ac frigidæ sunt hac in parte ICtorum opiniones? Quanta dissidia? Quanta sententiarum diuortia? Nonnullis omne

id,

id, quod de *dierum Criticorum efficacia* dicitur, aperte negantibus, aliis in heteroclitum & a natura rei alienum conceptum negotium vniuerſum detorquentibus: aliis meris coniecturis & præſumtionibus rem tam arduam tribuentibus: aliis ex conditione vulnerum, longitudine, latitudine ac profunditate, ipſorumque armorum figura ac reliqua habitudine totam rem metientibus, aliis vero ex *occulta dierum Criticorum potentia* lethalitatem vulnerum æſtimantibus; aliis denique, ſi lethiferum extitiſſe vulnus non primo ſtatim obtutu ſenſibus ingeratur, culpam in chirurgorum vel medicorum inſcitiam & negligentiam, vel ipſorum vulneratorum malum regimen, vel funeſtiora poſt vulnerationem ſuperuenientia ſymptomata, temere reiicientibus. Oportebat vero potisſimum in talibus rebus, famam ac vitam aliorum concernentibus, firmiori talo incedere, maioremque ſectari certitudinem, quia de corio humano agitur, & præceps hic eſt occaſio errandi, & vel reum imprudenter abſoluendi, vel inſontem temere condemnandi. Cum autem medicorum hoc potisſimum ſit officium, in vulnerum lethalitatem inquirendi, ipſique Icti ab eorundem iudiciis hac in parte toti dependeant, quorum proinde ſententia firma ac valida haberi nequit, niſi relationibus medicorum ſit conformis: Hinc exiſtimaui me publico haud ingratum officium exhibiturum, ſi in *indolem & naturam dierum Criticorum*, ita vulgo dictorum, adcuratius inquirerem, quidue *efficacia* in determinanda *vulnerum lethalitate, ex interuallo temporis* potiſſimum æſtimanda, habeant, clare ediſſererem. Notiſſimum enim eſt, vulnerantem ordinariam *legis Corneliæ de ſicariis* pœnam non incurrere, niſi de *vulneris lethalitate*, ex qua vulneratus vltimum diem obire potuerit, certo prius conſtiterit.

§. III,

§. III.

Aſt vero ne præter neceſſitatem nos præcipitemus, aut peruerſo ordine negotium tam arduum adgrediamur, conſultum eſſe ducimus, in anteceſſum declarare, quo ſenſu tam *Criſeos*, quam *dierum criticorum*, denominatio & adplicatio in forum medicum tranſſumta fuerit, quid in ſcholis medentium denotare ſoleat, & in quibus potiſſimum morbis locum inueniat? Vnde deinde haud difficulter patebit, quam *incongrue* ſimili ſenſu in ſuas ditiones pertraxerint hæc vocabula quidam ICti, & quam *incondita in diiudicanda vulnerum de lethalitate dubiorum conditione* ſit eorundem *adplicatio*. Merito autem dubium hic nobis videtur, an veteres medicæ artis antiſtites *Criſeos* vocem a ICtis, an vero *hi* ab *illis* primitus mutuati fuerint? quamuis (a) Galenus doceat, medicorum quendam id nominis primum non inueniſſe, ſed *iudicationem* per morbos translatitia adpellatione de foro dictam eſſe; vel quod iudicium tunc temporis de vita ægrotantium ageretur, vel quatenus præcipitem in morbo mutationem innueret. Sicuti autem nihilominus iudicium, licet iniuſtum, eſt & manet iudicium, vt hinc medici a foro vocem iſtam mutuantes excuſari quodammodo mereantur: ita contra ICti, tanto minus iuſtam excuſationem inueniunt, dum vocabula *Criſeos dierumque criticorum* eadem ſignificandi energia ex foro medico ad ſuum transferunt, ad indigitandum nempe illud lethale periculum, quod in *vulneribus de lethalitate dubiis* certis iſtis *diebus*, quos ea propter *criticos* vel *decretorios* (*Gefährtage*) adpel-

(a) Lib. III. de Criſibus cap. II. lit. D. & Comment. III. in Prognoſt. Hippoc. cap. I. lit. D.

adpellant, præfigurare ſibi ſolent, cum tamen *vulnera*, qua talia, ab *efficacia* tali *critica* longe *alieniſſima* ſint. Quæ omnia, vt eo euidentius innoteſcant, paucis ſummam eorum, quæ de *Criſibus diebusque decretoriis* Medici diſſerere ſolent, proponemus: vnde ſtatim diſpaleſcet, *Criſes* talibus diebus, quales in vulneribus attendere ſolent ICti, exſpectandas non eſſe.

§. IV.

Quicquid interim de *Criſeon* ſeu *iudiciorum dierumque criticorum* ſeu *iudicatoriorum indole*, *natura & efficacia* dici poteſt, ex Hippocratis, Galeni aliorumque Veterum monimentis abſolute petendum eſt; hi enim admirabilem nauarunt induſtriam non ſolummodo in conſignanda *Hiſtoria facti*, quod *Criſes* reapſe fiant, ſed &, quales earundem differentiæ ſint, quænam *iudiciorum* ſalutarium iamiam inſtantium notæ, characteres & indicia? Qua ratione futuræ *Criſes* & quibus notis præcognoſcendæ? Quo modo futurum ſit *iudicium*, an per *excretionem*, an vero per *abſceſſionem?* Quæ cuiuslibet excretionis, ſiue per *ſudores*, ſiue per *vrinas*, ſiue *ſaliuationem*, ſiue alia ratione ſucceſſuræ, ſpecialia ſigna ſint? Quibus diebus *Criſes* tam *ſalutares*, quam *lethales*, *perfectæ*, vel *imperfectæ* expectandæ veniant &c. In hiſce enim omnibus diligenter adnotandis curioſum & induſtrium fuiſſe tam Hippocratem, quam inprimis Galenum, docent integri tres Libri, quos poſterior de *Criſibus*, totidemque, quos de *diebus decretoriis* conſcripſit. *Quare turpe eſſe Medico, inſtante Criſi more vulgarium perterreri*, prudenter adſeruit, *quippe quem deceret potius non ſolum præſentem criſin, quorſum euaſura eſſet, intelligere, ſed & futuram præcognoſcere.* Quæ tamen omnia eo non ſpectant,

ctant, quasi hisce nostris temporibus sub *frigidiori*, quod inhabitamus, *climate Septentrionali*, nullæ penitus *crises* expectandæ sint, quod non tantum antiquissimis temporibus, teste *Galeno*, delirauit *Asclepiades*, sed & multi recentiorum eadem correpti insania contra innumeras easque quotidianas obseruationes, in *febribus acutis & exanthematicis* facile deprehendendas friuole negant: sed quod prisci illi Medici, industria & obseruandi dexteritate modernos nostros multis parasangis superauerint, atque hinc præ his eo potissimum nomine solennius commendari mereantur, quamuis horum etiam non pauci in iis, quæ ab Hippocrate concisius & obscurius dicta fuerunt, declarandis & illustrandis laudabilem collocauerint operam.

§. V.

Cum autem vocabulum *Criseos* a variis varie accipiatur, atque hinc metuendum, ne alieni vel falsi conceptus incautis insinuentur, necessitas vtique iubet, vt, quid per *Criseos* seu *iudicii* vocem antiqui intellexerint, clarius edoceamus. (b) Hippocrates per *Crisin* intelligit *solutionem morbi*; neque enim formulæ, quibus in scriptis suis perfrequenter vtitur *Cous*, *hunc vel istum ægrum hoc vel illo die perfecte iudicatum esse*, alium possunt habere sensum, quam *morbum*, quo æger detinebatur, *solutum* esse. (c) Galenus vero πολύσημον esse vocabulum *Criseos* statuit, dum vel sumit pro *subitanea* in morbo *mutatione*, vel eiusdem ad *meliorem statum inclinatione* sola, vel pro *ea*, *quæ Crisin antecedere* solet, *agitatione*, vel pro *integra morbi solutione*, vel pro *ea tantum*, quæ *bona* est. Nempe 1.) *vocabulum Cri-*

(b) Libr. de præceptionibus.

(c) Sub initium Libr. I. de Crisibus Cap. I.

Criseos ad mentem Galeni ſumitur pro *ſubitanea & repentina morbi mutatione*, quo ſenſu non ſolummodo in *Prognoſticorum & Epidemiorum*, ſed & ipſis *Aphoriſmorum Libris* occurrit, atque adeo præcipitem talem in morbis mutationem ſignificat, plane diuerſam ab iis morborum mutationibus, quas λύσεις adpellant, non tam acutis, quam chronicis adfectibus proprias. Accipitur 2.) *Criſis* pro inclinatione morbi in melius, quod tamen non tam proprie loquendo *iudicium*, quam potius eiusdem defectum innuere videtur. Denotat 3.) illam perturbationem, ſymptomatumque omnium exacerbationem inſignem, quæ ſolennes iſtas *excretiones criticas*, vel ſaltem *decubitus & abſceſſiones* ita dictas præcedit: vnde (d) Hippocrates noctem *Criſin* immediate præcedentem grauiorem, poſt eam vero quietiorem ſeu leuiorem pronunciat. Et (e) Galenus ſine *certamine nullam fieri Criſin* obſeruauit. Notat 4.) omnem *morbi ſolutionem*, ſiue *ſubito* fiat, ſiue *pedetentim*, ac denique eam tantum ſolutionem, quæ ad bonum & ſalutarem exitum terminatur. Quas diuerſas *Criſeos* acceptiones omnes, vel ideo ſicco pede præterire non licuit, quod neutra illarum quadrare videatur in *eas*, quas *certis diebus* in *vulneribus de lethalitate dubiis* metuunt, *alterationes* periculoſas, de vita vel morte ægrotantis veluti decernentes, ſicuti ſequentia clarius demonſtrabunt.

§. VI.

Nos, variis hiſce vocis ſignificationibus ſuo loco relictis, genuinam *Criſeos* indolem clarius ob oculos poſituri, eam plene definimus: *Criſis* nempe eſt *conatus Naturæ, di-*

(d) Sect. II. Aphor. 13.
(e) De Criſibus Libr. VI. cap. IX. Litt. B.

rectus active ad plenariam morborum acutorum eorundemque causarum expugnationem seu vegetam excussionem, beneficio motuum ipsi consuetorum, nempe secretoriorum & excretoriorum, & quidem certa dierum, quos iudicatorios vocant, periodo expediendam. Vnde statim dispalescit 1.) *Causam crises* mouentem esse *naturam*, quodcunque tandem *Agens internum* per eandem intelligatur. 2.) *Crises* non habere locum, nisi in *febribus* aliisque morbis *acutis* similibus: morbi enim *chronici* per λύσιν potius terminantur. 3.) *Nullam salutarem* institui *Crisin* sine praecedente sufficiente humorum *coctione*, seu praeparatione ad *secretionem*, indeque demum expectandam *excretionem*: vnde notatu dignissima est deriuatio, quod ex *Hesychio* & *Suida* notatum est, nempe τὸ κρίνειν idem esse ac per *cribrum* aliquid *excernere* seu *sequestrare*. Et 4.) vniuersum hunc adparatum non fieri *promiscue*, sed *certo* tantum *dierum*, nempe *criticorum*, *interuallo*. Quae omnia, vt rectius praecipue ab iis, qui extra pomoeria artis sunt, intelligantur, clariorem quidem, sed breuem, deductionem merentur.

§. VII.

Quae vero est *Natura* illa, quae *Crises* mouet, quae contra vim morbi *actiuo conatu* insurgit, eamque vegete excutere molitur? Ita enim interpellare & quaerere solent nonnulli recentiores, phrasiologiis veterum non adsueti, quos ipse Galenus iam suo tempore ita loquentes ac veluti disputantes introducit: quae, inquiunt, est natura illa? Quomodo nobis persuadebitis, naturam quandam omnia agere ad animantium salutem? Vel eadem natura superfluitates expellente quosdam a morbo liberari? Verendum potius, ne ens obscurum, vel idolum ignotum nobis obtrudatur, sontico-

ticorum iſtorum effectuum cauſa. Tales vero non aliam merentur reſponſionem, niſi quam eodem loco adduxit *Galenus:* nimirum reſponſione dignos non eſſe, qui agnoſcere aut non poſſint, aut non velint: NATVRAS ESSE MORBORVM MEDICATRICES. Equidem *Hippocratem* quod attinet, nuſpiam ille diſerte enunciauit, quid per naturam, cuius admiranda opera vbique deprædicat, proprie intelligat? operationes tamen, quas eidem paſſim tribuit, ſatis demonſtrant, ipſum per *naturam* nihil aliud intellexiſſe, quam *principium* ſeu *agens vniuerſale*, quod etiamſi a nemine edoctum ſit, omnia tamen, quæ conueniant, faciat. Eandem hanc naturam, viribus ſuis vſam, quæ noxia ſint, expellere, quæ vero vtilia, vſui ſeruare: eam ſibi ipſi inuenire egreſſiones ſeu vias, non edoctam eſſe eandem, & cuncta tamen, quibus opus ſit, facere &c. Eadem plane ratione de *natura* diſſerit *Galenus: naturam* nempe omnia facere ſalutis hominum cauſa; eandem eſſe animalium ſeruatricem, morbos finire, decernere, quæ conueniant, ſeruare, quæque aliena ſint ſeparare: atque hinc Medicum, naturam recte operantem ſequi & imitari debere. Simili modo, ad mentem Hippocraticam, etiam de *natura* loquitur *Excellentiſſimus D. Stahlius:* eam nempe eſſe agens aliquod cum electione, & dirigens propter finem & ſcite ad finem: neceſſarium omnino eſſe, vt aliquod internum in corpore humano agnoſcatur principium, quod actiones eius moderetur ac dirigat, atque ita quidem dirigat, vt ratio noſtra vtilem finem atque adeo etiam intentionem agnoſcat. Ipſe inſuper demonſtrat: naturam ſæpe ſine Medico, ſiue medicatione artificiali non ſuffultam, ſcopum tamen ſanationis feliciter adſequi, imo in febribus præcipue eandem ſibi ſoli interdum ſufficere & ſine ope externa ſibi conſulere.

§. VIII.

Ex quibus omnibus, puto, intelligere integrum eſt, quomodo quæſtioni propoſitæ ſatisfacere oporteat, per *Naturam* nempe intelligendo cauſam, ſeu *principium agens* in corpore humano *internum*, quod totam iſtam machinam moderetur, quod cum morbo commiſſum extremum certamen, non detrectet, ſed magno potius impetu inſurgat, noxium, ab vtili ſecernendo per *debitas* non ſolum *vias*, ſed & *conuenienti tempore* ac *ordine*, vtilemque ac ſalutarem in finem. Vnico vt me expediam verbo, ſola hæc *Natura* eſt *motuum* iſtorum ad *ſecretionem* & *excretionem* vergentium, quos *criticos* vocamus, cauſa, fons atque origo. Quo vero ſpeciali nomine alio iſtud principium ſit indigitandum, nec *Hippocrates*, nec *Galenus*, nec *Ereſius* vllusue veterum determinauit, contenti ſolo τῆς ἀρχῆς nomine, vnde archei nomen licet arceſſere, nec ad rem noſtram præſentem attinet determinare. Eſt tamen a ratione ſana alieniſſimum, imo potius Sirenibus Poetarum ſimillimum non nullorum commentum, quando decantatam illam veterum *Naturam æthericonſueto*, qui a prima ſtatim infantia ſanguinem reliquosque humores permeare ſolitus ſit, æquiparare non dubitant. Hunc enim *Waldſchmidius* pro vnico morborum acutorum medico agnoſcit; huic in negotio *moliminum criticorum* primas deferre, non dubitat: hunc tanquam *conſuetum* ac veluti *inquilinum* hoſtiliter congredi cum *æthere inſolito*, per contagium vna cum aere aduecto, atque de regimine cum *conſueto* contendere: vnde ſi mala fortuna contingat, vt *peregrinus conſuetum* expellat, *naturam* ſuccumbere & ægrum mori; quod ſi vero *conſuetus* de *peregrino* victoriam reportet, cuncta pedetentim inſtaurari, & quietiora reddi, pacem fieri, & ægrum

ex

ex eo, in quo hactenus versatus est, discrimine, eluctari & ad pristinam sanitatem reuerti. Cui toti fabulæ vt splendidior adhuc adparatus scenicus instruatur, tota illa lucta comparatur fermentationi seu potius efferuescentiæ, quæ ex mutua butyri antimonii cum spiritu nitri, vel olei tartari per deliquium cum spiritu vitrioli confusione & instillatione exsurgit. Hoc enim omne nemini ratione sua recte vtenti facile persuadebitur.

§. IX.

Nos interea pergimus, brevibus etiam indicaturi, *morbos acutos* esse verum *motuum criticorum subiectum*: hi enim sunt, qui citissime tempora sua percurrunt, & ab *initio* tendunt ad *augmentum*, ab hoc vero ad *statum* seu *ἀκμὴν* morbi, vbi tandem *Crisis* sequitur: neque enim cuncti hi morbi primo statim inuasionis suæ tempore summum sui gradum acquisiuisse obseruantur, sed paulatim crescendo ac sensibiliter satis increbescendo ita augentur, donec tandem summum suum vigorem, quem *statum* adpellant, acquirant, sicuti peritissime iamdudum obseruarunt veteres. Referimus autem ad hunc censum *febres acutas & exanthematicas, petechiales, variolas, morbillos, pestilentiales*, imo *pestem* ipsam: neque hinc excludimus morbos quosdam *acutos pectoris* cum febre stipatos, vti sunt *pleuritis* & *peripneumonia*, quales adfectus rarius per hæmorrhagiam narium, crebrius per copiosam sputi reiectionem, per diarrhœam, nonnunquam etiam puris vna cum vrina reiectionem *iudicantur*. Hæc vero omnia eo restringere nolim, quasi *morbi* sic dicti *chronici moliminum* eiusmodi *criticorum, secretoriorum & excretoriorum*, quibus apospasmata inconuenientia, inutilia & mixtioni animali certo nocitura a reliqua vtili humorum massa sequestrantur & se-

& ſecernuntur, ac tandem per conuenientia organa & emunctoria publica eliminantur, *capaces* non ſint: contrarium enim innumeris exemplis in quotidiana praxi obſeruabilibus, demonſtrari ſtatim poſſet, v. g. in febribus tertianis vomitu ſpontaneo ſolutis, anaſarca profluuio alui ſanata, hydrope vel vomitibus aquoſis, vel largiori ſudore profligato, vertigine hæmorrhagia narium vel ſaliuatione critica ſublata, icteritia ſuccedentibus hæmorrhoidibus profligata &c. Sed tales *autocraticæ* morborum diuturnorum *depulſiones* non tam *Criſi* proprie, quam *ſolutione* potius terminari cenſendi ſunt.

§. X.

Ex his autem ſimul eluceſcit, nullam vnquam *ſalutarem Criſin* eſſe expectandam, niſi *excretio* quædam effatu digna, aut *abſceſſus* aliquis contigerit: ita enim diſerte docet Galenus, neminem morbo ſubito liberari, niſi omnino eidem aliqua euacuatio effatu digna, vel per *vomitum*, vel per *ventris exonerationem*, vel *ſudores*, vel *vrinas*, vel *ſanguinis e naribus profluuium*, aut ex *ſede per hæmorrhoides*, aut in mulieribus *per purgationem menſtruorum* contigerit: non paucos tamen etiam tempore opportuno liberaſſe *parotides*, & ad pedes, & ad genua, & ad aliud quoddam membrum ignobile *decubitus* adnotauit. Cum autem ſecundum eiusdem obſeruationem tales *excretiones* fruſtra ſperentur absque ſufficiente humorum ad *ſecretionem* & *excretionem* præparatione: hinc vbique quam diligentiſſime ad ſigna *coctionis* attendendum eſſe iubet, confidenter adſerens, ſe neminem vnquam, etiamſi vel millies, dum *Criſes* fierent, interfuiſſet, perire vidiſſe, qui præcedentibus *coctionibus criſin* habuiſſet, & maximum inſtantis *bonæ Criſeos* indicium eſſe *coctiones*, qualium coctionum ſigna deſumſit potiſſimum ex vrinis,

quæ

quæ ſi bene coloratæ fuerint, & æqualem habeant ſubſidentiam, *coctionis* ſignum exhiberent : cum e contrario tenues, quæque nullam haberent ſubſidentiam, *cruditatis* ſignum præberent, & illas quidem ſemper *bonas*, has vero *malas* eſſe. Similiter *Hippocrates* ad vrinas probe *coctas* attendere iubet, i. e. quæ nec tenues, nec albæ, nec copioſæ fluant, ſed bene ſaturatæ ſint, conſiſtentiam habeant & ſedimentum deponant: *Crudas* enim & *incoctas*, & in malos *abſceſſus* conuerſas, in febribus aut *iudicationis* ſublationem, aut *dolores*, aut *diuturnitatem*, aut *mortem*, aut earundem *recidiuas* ſignificare. Quemadmodum autem ad ſigna *coctionis* reſpicere iubet ſolertem medicum, ita ſimul etiam ſerio monet, vt ad *ſubitam* præter rationem circa corpus factam *perturbationem* animus diligenter aduertatur : Fieri enim omnino aliquam *nouitatem*, quando *Criſis* futura eſt, vel circa *reſpirationem*, vel circa *mentem*, vel *auditum*, vel *viſum*, vel *ferendi facilitatem*, vel circa aliquod eorum, quæ vno nomine *iudiciaria ſigna* adpellantur; quare omnem etiam *Criſin* in ſtatu fieri prudenter judicauit.

§. XI.

Fiunt ergo, vt ex modo dictis abunde colligere licet, omnes *Criſes* vel 1.) per ſinceram euacuationem, nempe vel per *ſudores*, vel *vrinas*, vel *diarrhœas*, vel per *hæmorrhagias narium*, *hæmorrhoides*, *profluuium menſtruorum*, vel per *ſaliuationem*, ſeu reiectionem copioſam ſputi & ſaliuæ, & quidem *ſalutarem*, ſi *diebus criticis* contingant, *minus* vero *ſalutarem*, ſi *diebus non criticis* eueniant. Vel 2.) fiunt etiam *Criſes*, magis tamen *imperfectæ*, per *apoſtaſes* atque *decubitus*, vti ſunt *bubones*, *eryſipelata*, *maculæ*, *puſtulæ*, *parotides*, *dolores* & *tumores coxendicum*, *carbunculi*, *furunculi* &c.

§. XII.

Quemadmodum autem *molimina* ista *Naturæ critica*, ad *secretionem* & *excretionem* tendentia, tum demum salutaria pronuncianda, si post sufficientem humorum præparationem & coctionem, indeque expectandam legitimam secretionem, instituta fuerint, eamque deinde talis materiæ morbificæ vel sincera excretio, vel translatio & depositio subsequatur, quæ præsenti ægrotantis habitudini ipsiusque morbi indoli quadret & conueniat, nec non cum manifesta symptomatum mitigatione sint stipata, inprimis vero in *dies* ita dictos *criticos* incidunt: ita potissimum hæc vltima consideratio ad pleniorem *dierum criticorum* declarationem nos deducit, cum præcipue ea, quæ de *Crisibus* hucusque disputata sunt, non alium in finem prolixius discussa fuerint, quam vt *naturam* & *indolem dierum criticorum* eo exactius contemplari liceret. Nam in rebus hisce recte diiudicandis ICtus a medico dependet, & æquitati valde consentaneum est, vt ICti medicorum, artis suæ probe gnarorum, decretis & iudiciis sese conforment, ne diuersa computandi ratio ipsi rei præiudicium adferat. Interim non placet, hic *remotiue* agere, & qua ratione diem computauerint vel Hebræi, auctoritate vtcunque diuina nitentes, vel qui eosdem imitati sunt, Athenienses, vel Chaldæi, vel Ægyptii & Arabes aliique, prolixe recensere; diserte potius cum *Heinlino* enunciamus, nos in *dierum criticorum* computatione intelligere τὸ νυχθήμερον, diem nempe naturalem seu illud temporis spatium, quod vna lucis solaris & succedentium tenebrarum circumuolutione constat, numerationem ordiendo a media nocte præcedentis & finiendo circa mediam noctem sequentis diei. Vt adeo quicquid duabus noctibus dimidiatis & luce intermedia,

h. e.

h. e. 24. horis comprehenditur, diem naturalem nominare fas ſit. Κρίσιμοι vero *critici*, *decretorii*, *iudicatorii* adpellantur iidem *dies*, quod veluti iudicium feratur, vel decernatur in illis de exitu morbi, ſiue *ſalutari*, ſiue *letbifero*. Quæ omnia ſi in vnam ſummam conferantur, inde tandem conficietur: *Dies criticos* eſſe illos, in quibus veluti iudicium fertur de certamine naturæ cum morbo, quem ſcil. exitum, an fauſtum vel funeſtum, ſalutarem vel lethalem habiturum ſit, exſerens ſeſe circa ἀκμὴν morbi, vel cum ſingulari quadam excretione, qua ratione morbus *perfecte iudicatur*, vel ſaltem cum apoſtaſi ſeu abſceſſione, quo modo morbus *imperfecte* tantum *iudicatur*. Germani non incongrue ita exprimunt; *Urtheil-fällige Tage, da es ſich mit der Kranckheit ausweiſen muß, oder, die der Kranckheit gleichſam einen Ausſchlag geben, es gehe zum Leben oder zum Tode.*

§. XIII.

Et ſane negotium hoc omni ſolertiſſima animaduerſione digniſſimum, cum vniuerſa tam *ſcientifice præſagiendi*, quam *dextre curandi* ratio huic veluti fundamento ſuperſtruatur, etiamſi rationes eiusdem plerisque abſtruſæ, inque Democriti puteo abſconditæ, ac veluti ſepultæ videbuntur, nempe mirabilem illam morborum acutorum conuerſionem, ſiue in melius, ſiue in deterius, ſiue ad ſalutem, ſiue ad mortem, non promiſcue in quosuis, ſed certos tantum dies, quibus ea propter *Criticorum* denominationem impoſuerunt, incidere: id quod etiam tantopere mirandum non eſt, cum multarum rerum *nudos actus*, nedum *rationes fiendi* profundiſſime ignoremus. Hippocrates, diuturna experientia edoctus, *ſeptenorum* & *ſemi-ſeptenorum*, *quarti* nempe & *vndecimi*, miram in ſoluendis adfectibus acutis extollit efficaciam.

Iubet insuper, (f) Medicum, qui ægrotorum salutem recte coniectare voluerit, animaduertere & contemplari debere omnes dies, potissimum vero ex paribus *decimum quartum*, & *vigesimum octauum*, & *quadragesimum secundum*: Dies maxime insignes in plurimis esse primos & septimos, multum quippe valentes in morbis. (g) Placidissimas febres & signis securissimis nitentes quarto die desinere aut prius; malignissimas vero & signis horrendissimis oborientes, quarto die aut prius occidere: itaque primum ipsarum insultum sic desinere, secundum ad septimum produci, tertium ad vndecimum, quartum ad decimum quartum, quintum ad decimum septimum, sextum ad vigesimum. (h) Febres iudicari quarta die, septima, vndecima, decima quarta, decima septima & vigesima prima: Quasdam etiam ex acutis trigesima, deinde quadragesima, postea sexagesima, & (i) alibi enunciat. Ex omnibus hisce textibus Hippocraticis palam est, *dies* omnium *valentissimos* ad mouendum *Crises* esse *septimum*, post hunc *decimum quartum*, & sic (in casu producto) *vigesimum primum*. Reliqui non *critici* vel *indices* sunt, *Crisin criticis diebus* futuram *præmonstrantes*, sicuti hoc modo *quartus* est index *septimi*, & *vndecimus* index *decimi quarti*. Vel *intercalares*, *criticos* & *indices* veluti intercedentes, quales sunt *tertius*, *quintus*, *nonus*, *decimus tertius*, *decimus quintus* & *decimus nonus*. Vel *vacui*, quos alias etiam *medicinales* vocant, iure ne, an iniuria, hac vice disquirere, nec vacat, nec opus est.

§. XIV.

(f) Libr. de partu septimestri §. VI. & VIII.
(g) Libr. de Prænotionibus §. XX.
(h) Libr. de diebus criticis §. IX.
(i) Sect. II. Aphor. 23. & 24.

§. XIV.

Galenus, qui Hippocratis vndiquaque admirabilis vestigia sollicite legit, decreta diui senis multiplici experientia roborata vbique confirmat. In libris enim de *diebus decretoriis* hæc passim leguntur: *Iudicia* quidem seu *crises* singulis diebus accidere, sed neque pares numero, neque ex æquali fide: hoc intercedere discriminis inter illas, quod aliæ *bonæ*, aliæ *malæ*, eueniant, quasdam cum pluribus & difficilioribus symptomatibus & maiore certamine, nonnullas statim ab initio tuto accidere. Omnium denique *decretoriorum fortissimum* iudicat esse *septimum*, eumque prænunciare diem *quartum*, deinde *vndecimum* & *decimum quartum*, eandem proportionem & naturam inuicem conseruantes, quam cum *septimo quartus* &c. Plura ex antiquorum scriptis loca excerpere supersedeo, id enim, exquisitissima industria & iudicio, iamdudum factum est ab Excellentissimo *D. Hoffmanno in disputat. de diebus criticis.*

§. XV.

Hoc modo obseruationes suas circa *dies criticos* eorumque *efficaciam* instruxerunt antiquissimi medicinæ antistites, firmissime sibi persuadentes, non posse non fieri, vt hisce potissimum diebus semper solennia *iudicia* instituantur, naturæque motus statutis periodis pro sui ratione certissime contingant, nisi ab externis peccatis circuitus suos seruare prohibeantur. Quod & Galenus optime agnouit, dum (k) ita loquitur: Committuntur quædam peccata ab ipso ægroto, quædam a medicis admirandis, putantibus, nisi quis introgressus ad ægrum, deinde succingens se vel cataplasma imposuerit, vel venam inciderit, vel nutriuerit, aut huius-

(k) Libr. II. de diebus decretoriis Cap. XI.

modi aliud factitauerit, nihil ab ipſo geſtum eſſe artificioſum: Hi enim quoties ægrum accedunt, toties peccant. Non igitur iudicium in ſeptimo die ſemper, ad quem paratum erat, fieri poteſt, tot interea erroribus admiſſis: quandoquidem naturæ motus ſtatutis periodis pro ſui ratione contingit, interim ab exterioribus peccatis circuitus ſeruare prohibetur.

§. XVI.

Deſinant ergo ineptire plurimi noſtrorum temporum medici, qui critica molimina talia ſtatis ac certis temporibus contingentia in hiſce noſtris frigidioribus ac borealibus regionibus non expectanda, ſed mature præoccupanda, vel potius negligenda eſſe, ſibi aliisque perſuadent. Commendamus ipſis, vt ſepoſitis pauliſper præconceptis opinionibus ea, quæ quotidie magno numero conſpicienda ſeſe præbent, phænomena in hominibus plebeiis & ruſtica gente, *febribus acutis, morbillis, variolis,* &c. laborante, & ſæpius *ſine medico,* imo *medicatione artificiali,* morbos iſtos feliciter ſuperante, & *criticas* tales *mutationes* placide expectante, ad ſerium examen reuocent, & obſeruabunt non ſolummodo, naturam ſæpe talibus in morbis vndiquaque ſibi ſoli ſufficere, & externis talibus ſubſidiis non adiutam, vel ſaltem intempeſtiuis medicamentis minus turbatam exquiſite ſatis talium morborum periodos vtplurimum ad ſalutarem finem producere; ſed etiam plane contrarium, vel inuiti agnoſcent in patientibus tenerioribus, in ciuitatibus degentibus, qui incongruis medicorum artificiis exhauſti non tantum *criticas* tales *euacuationes* ſtatis periodis non experiuntur, ſed &, morbo tandem bonis auibus ſuperato, in *diuturnas* totius corporis *debilitationes* præcipitabuntur, ex quibus longo tandem tempore vix emergere & ad priſtinam ſuam alacritatem redire valent,

lent, quod in ignobili illa ac ruſtica plebe longe ſecus ſeſe habet. Extat hanc in rem elegans locus apud *Martianum Comm. in Hippocratem p. m. 128.* vbi cauſatur & continuum medicamentorum refrigerantium vſum, latius viſendus.

§. XVII.

Omnia hæc ac ſingula ſi rite, prout decet, expendantur, mirum videri poſſet, quomodo primi in eas cogitationes deſcenderint ICti, ipſis quoque *vulneribus criticam* talem, *morbis acutis analogam, efficaciam* adſcribentes, cum ſua natura ab eadem alieniſſima ſint. Sicuti autem in innumeris aliis, ita potiſſimum etiam in determinandis *criticorum dierum* effectibus, quos ſecundum vulgaria præiudicia in vulnera ratione periculi, vel ſecuritatis exerere dicuntur, autoritate *Zacchiæ* decipi ſeſe paſſi ſunt, quippe quam nonnulli tanti æſtimant, vt eundem *omniſcium* ridicule adpellare non erubuerint, eo ipſo vanitatem ſuam ac ſeruilem venerationem apertiſſime prodentes. Quamuis enim, in reſoluendis plurimis *quæſtionibus medico-legalibus*, egregium omnino ſeſe præſtiterit *Zacchias:* Paraſiticam tamen indolem redolet immodicis, quasque ipſemet, ſi in hanc vitam redire integrum ipſi eſſet, non agnoſceret, laudibus virum alias meritiſſimum non tam ornare, quam onerare. Ille interim, praeter multas alias coniecturas, ex quibus *lethalitas vulnerum* æſtimanda, eam præ (1) reliquis omnibus magni faciendam eſſe iudicat, quæ a *tempore*, vulnus & mortem intermedio, deſumitur, licet etiam non diffiteatur, habere rei huius deciſionem parem & difficultatem & neceſſitatem, tum ob multiplicem vulnerum differentiam, tum ob infinita propemodum ab extra vulneribus accidentia, ob quorum culpam vulnera

(1) Quæſt. Medico-legal. Libr. V. Tit. II. Quæſt. V. n. 1.

nera aliquando citius, aut serius, occidunt, vel sanantur, quam deberent, tum ob variam indiuiduorum constitutionem & naturam. Inde igitur porro conficit, quod, si quæ coniectura ex *tempore*, vulnus inter & mortem medio, desumenda sit, vt nempe *vulneratus* ex *vulnere*, non ex alia quacunque causa, *mortuus* esse præsumatur, terminus morborum acutorum in vulneribus lethalibus & periculo proximis præ cæteris acceptandus sit: vnde vulnerato intra hunc terminum decedente, eundem ex vulnere decessisse dicendum esset, addita etiam conclusionis ratione, nempe hac, stante causæ euidentia cum sufficientia eiusdem coniuncta, in futuram mortem influente, non debere culpam mortis in aliam minus euidentem coniici. Atque secundum hanc conclusionem existimat sæpius allegatus *Zacchias*, quod *vulnerato intra triduum*, & multo magis *eodem die*, decedente, ipse præsumatur vtique ex *vulnere mortuus*, non obstantibus quibuscunque: quia vix dari posset morbus acutus, qui vulneri non ex culpa vulneris superueniat, quique tam breui spatio hominem e vita tollat. Et sicuti hanc conclusionem non solummodo pro verissima accipit *Zacchias*; ita eandem quoque ampliandam & ad septimum vsque extendendam esse existimat. Itaque hac falsa atque præconcepta *Zacchiæ* opinione inducti ICti, in ipsam quoque praxin forensem eandem introducere non dubitarunt. Vt proinde communis, in foro recepta, & multorum celeberrimorum ICtorum calculo & adplausu adprobata sententia circa *efficaciam dierum criticorum in vulneribus de lethalitate dubiis* hæc sit: Iudicem prudentem & conscientiosum in *vulneribus dubiæ lethalitatis*, reliquis coniecturis & præsumtionibus insuper habitis, *certam temporis periodum* omnino attendere debere, ac proinde *terminum morborum acutorum*, qui secundum vulgarem

garem medicorum hypothesin est *quadragesimus dies*, præ reliquis in *vulneribus lethalibus* & periculo proximis esse acceptandum: adeo, vt si termino hoc transacto moriatur vulneratus, præsumatur minime tunc ex vulnere, sed ex aliquo alio accidente, malo regimine, symptomate vehemente, negligentia medici & chirurgi &c. decessisse, sicque vulnerantem non teneri de *occiso*, sed de *vulnere* tantum defuncti; verosimile enim esse, tanta temporis intercapedine nouam irrepsisse causam, quæ morti tandem subsecutæ occasionem dederit.

§. XVIII.

Neque tamen sola *Zacchiæ* auctoritas errori ansam subministrasse videtur, sed & peruersa Constitutionis criminalis Carolinæ Art. CXLVII. interpretatio, vbi certe Imperator per *aliquot dierum interstitium* non intelligit *dies* illos, quos secundum eminentiam *criticos* seu *decretorios* vocant, quique in *vulnus*, eiusque conditionem naturalem, singularem exerant *energiam, Crisibus in morbis acutis* per omnia *similem*, sed simpliciter tantum *tempus in genere*, non *certam numero dierum periodum*. Verba *Constitutionis* dictæ ita sese habent: *So einer geschlagen wird, und NB.* über etliche Zeit *darnach stürbe, also, daß zweiffelich wäre, ob er der geklagten Streiche halber gestorben wäre oder nicht, in solchen Fällen mögen beyde Theile Kundschaft zur Sachen dienlich stellen, und sollen doch, sonderlich die Wund-Aertzte der Sachen verständig, und andere Personen, die da wissen, wie sich der Gestorbene nach den Schlägen und* Rumor *gehalten habe, zu Zeugen gebraucht werden, mit Anzeigung*, wie lange *der Gestorbene nach den Streichen gelebt habe, und in solchen Urtheilen die Urtheiler bey den Rechtsverständigen, und an Enden und Orthen, wie zu Ende dieser unserer Ordnung angezeiget, Raths pflegen.* Ex

qua gloriosissimi Imperatoris Constitutione statim liquet, eam loqui 1.) de vulnerato, non e vestigio ab accepto vulnere, sed post aliquod temporis interuallum moriente : *So einer geschlagen wird , und über etliche Zeit darnach stürbe &c.* 2.) Loqui eandem de *vulnere lethalitatis dubiæ*, vt certo adfirmari nequeat, num vulneratus ex accepto vulnere decesserit, nec ne ? *Also, daß zweifelich wäre, ob er der geklagten Streiche halber gestorben wäre , oder nicht ?* 3) Vi eiusdem Constitutionis ab vtraque parte testes esse producendos, chirurgos potissimum, quo nomine etiam medicos esse intelligendos, nemo facile negare susceperit : his enim, tanquam peritis in sua arte credendum, si nempe in iudicio deponant, quamdiu vulneratus post acceptum vulnus superuixerit ? *Und sollen sonderlich die Wund-Aertzte zu Zeugen gebrauchet werden, mit Anzeigung NB.* wie lange *der Gestorbene nach den Streichen gelebt habe.*

§. XIX.

Vt vero meridiana luce constet clarius, nullum præiudicii vulgaris patrocinium, pro adstruenda *dierum criticorum efficacia in vulneribus*, peti posse ex dicta *constitutione Carolina*, tres inprimis casus formabimus, & secundum illos controuersam quæstionem examinabimus, sicque in neutro illorum vllam *diebus decretoriis* efficaciam tribui aut competere posse facile obseruabimus. *Primus casus* est : vulneratum mox ab inflicto vulnere concidere animamque exhalare, sicque extra omnem dubitationis aleam positum esse, vulneratum ex accepto vulnere, quippe *per se & absolute lethali* certo & citra omnem contradictionem mortuum esse. Exemplo esse possunt vulnera cordis, alterutrum, vel vtrumque ventriculum penetrantia, quæ cum circulationem sanguinis breuissimo tempore impediant , omni quippe cruore intra

pecto-

pectoris cauum effuso, quis est, qui eiusmodi vulnera non *absolute & per se lethalibus* adnumerauerit, quandoquidem hoc modo vulnerati breuissimo ab accepta plaga tempore concidere spiritumque efflare solent; sicuti funestissimum eius rei casum ante paucos annos in Studioso Hallensi quodam habuimus, cui vterque cordis ventriculus vna cum pulmone perfossus erat: vnde non solum pericardium, sed & vniuersam propemodum sinistram pectoris cauitatem cruore congrumato refertam sectione deprehendimus. Neque quicquam iuuabit, rariora quædam ac plane singularia vix singulis seculis semel atque iterum obseruanda exempla hic in medium adducere, eiusmodi vulnerum cordi inflictorum, quæ post aliquot demum horas vel dies integros finem vitæ imposuerunt, qualem historiam doctissimus *Blegny* meminit cuiusdam Parisini, qui ex vulnere dextri ventriculi *sub finem quinti diei* mortuus est. *Albinus* olim *Viadrinus*, nunc *Lugdunensis Professor*, ante complures iam annos in Academia Viadrina publice disputauit de corde cerui a Serenissima Electrice Brandenburgica Dorothea glande plumbea per ventriculum dextrum traiecti, & mortui instar prostrati, & nihilominus post tres horæ quadrantes quatuor circiter millia passuum aufugientis. *Diemerbroeck* refert historiam iuuenis viginti duorum annorum, robusti, gladio vulnerati, ita, vt in dextrum cordis ventriculum vulnus penetrauerit, qui post acceptum vulnus per 50. aut 60. passus processit, tumque concidit, & syncope correptus ab aliis domum delatus fuit, breuique post ad se rediit. Et memorant medici atque chirurgi, qui curam eius gesserant, ægrum semper mente integra fuisse, nec de interno aliquo dolore vnquam conquestum, liberaliter quoque tussisse ad sanguinis effluxum promouendum, quotidie aliquid edisse ac bibisse, vsque dum vi-

 ribus

ribus deficientibus moreretur, postquam ab inflicto vulnere vixerat dies nouem & octo horas. Ex his autem similibusque rarioribus ac plane singularibus obseruationibus, si quis vanas subtilitates & distinctiunculas procudere, & absolutam cordis vulnerum lethalitatem infringere ac dubiam reddere vellet, metuendum sane, ne turpiter sese prostitueret. Qui vero insuper *Crises* expectaret, ad Anticyras plane relegandus foret, vt ibidem ab atra bile, quae glandulam pinealem cum cerebro & cerebello obsessam tenet, repurgaretur.

§. XX.

Estque hic casus tantae claritatis, vt etiamsi *inspectio* plagae vel vulneris *illegalis*, erroresque in regimine haud leves commissi fuissent, medici insuper & chirurgi officio suo dextre non satisfecissent, singularum tamen harum circumstantiarum nulla habeatur ratio, sed vulnerans poenam ordinariam promeruisse iure dici mereatur. Hoc modo *grauem contusionem capitis cum fissura cranii cruorisque intra cerebrum & piam matrem effusione*, non obstante *illegali inspectione*, *lethalem* pronunciarunt *Lipsienses* Anno 1681 in responso his verbis: *Als ... so erachten wir dafür, daß, weil der Entleibte bald nach empfangenen Schlägen jähling sprachloß zu Boden gefallen, in die 2. Stunden also liegen geblieben, auch, ob er schon hernach selbst wieder aufgestanden, in die Stuben und Cammer gegangen, dennoch wenig Worte nur geredet, viel Geblüthe durch den Mund, Nasen und Ohren* excernirt; *dahero nothwendig zu vermuthen, (obgleich NB. in dem* Attestato *nichts davon* expresse *angemerckt, vielweniger* sectionis cerebri *gedacht, und also* illegal *mit der* Inspection *dißfalls verfahren worden,) es müsse so wohl* intra partem cranii cerebro substratam, *sonderlich um und neben der* fissur, *als* superstratam, item intra hanc & piam matrem & ipsum cerebrum *sich* extrauasirt

Geblüt

Geblüt gesamlet haben; also, daß ab enormissima eiusmodi contusione insignis cerebri commotio *geschehen und erfolgen müssen, diese* læsion pro simpliciter & absolute lethali *zu halten sey.* Confer Zittmanni Medicinam forensem Cent. II. Cas. XXXIV.

§. XXI.

Secundus casus est, si certo constiterit, vulneratum ex inflicto vulnere non decessisse, sed vel ex malo & peruerso regimine, vel symptomatum ex indole vulneris vix metuendorum, eidem tamen nihilominus superuenientium, vi & efficacia, vel ipsorum chirurgorum ac medicorum imperitia aut negligentia periisse. Cuius generis sunt vulnera partium carnoso-musculosarum, quæ non solum ratione texturæ & conformationis suæ facilius coalescunt, sed & ordinario nullis funestis stipantur symptomatibus, nisi forte capaciorum vasorum sanguiferorum laceratio, & sic enormior hæmorrhagia, coniuncta esset, quæ tamen si reconditiorem situm non habeant, vel mediantibus stricturis ac ligaturis, vel medicamentorum stegnoticorum ope, vel denique ipsius ferramenti candentis auxilio, haud difficulter obturari possunt, sicque vulneratum hoc modo extra periculum sistunt. Estque hic casus tantæ rursus euidentiæ, vt non solum nihil difficultatis inuoluere videatur, sed & ICti rectissime concludant, *vulnerantem* non de occiso, sed de *vulnere* tantum teneri. Nam si ægrotus ex conditione vulneris mortuus non est, ἄλογον & a natura rei alienissimum foret, *Crises* expectare velle.

§. XXII.

Tertius vero præcipue *casus* est, qui non solum thema nostrum, sed & *Constitutionis Carolinæ* superius adductæ tenorem propius respicit: si nempe dubium fuerit, an vulneratus ex natura vulneris, an vero potius culpa chirurgorum

 & me-

& medicorum, vel errorum in diæta commissorum, vel symptomatum vulneri superuenientium vehementia mortuus sit? Quo casu vnanimi fere consensu concludunt Doctores, reliquis coniecturis & præsumptionibus iudicem veluti in suspenso detinentibus, nihilque certi promittentibus, si adhuc, dum circa determinandam *vulneris* præsentis *lethalitatem* fluctuet, eundem vtique *temporis* rationem habere *certumque dierum terminum* attendere debere, & quidem vi *constitutionis Carolinæ: So einer geschlagen würde, und* über etliche Zeit *darnach stürbe &c.* Et paulo post: *Mit Anzeigung, wie lange der Gestorbene nach den Schlägen gelebet habe?* Cum vero vocabula *aliquamdiu & quamdiu*, quibus *constitutio criminalis Carolina* vtitur, sicuti rectissime obseruauit (m) *Kleinius Pandectarum Professor in Academia Rostochiensi*, non certum aliquod temporis momentum determinent, nec ipse etiam Imperator hic nominatim de certo dierum termino loquatur, dubius manet iudex ad tempus respicere iussus, quot numero dies pro iudicanda vulneris lethalitate attendere ipsum oporteat. Rationem ipsemet subiungit, quia variante in infinitum indiuiduorum constitutione, vulnerum qualitate, & causis ab extra aduenientibus, simul quoque variarent in infinitum vulnerum & lethalitatis termini, vt omnibus vnum eundemque terminum ponere dierum criticorum, certa arte impossibile esset. Fallax insuper est Hippocratis auctoritas, imo plane falsa eiusdem hypothesis, qua communiter nituntur, dum innuit, (n) *Magna vulnera habere suos dies decretorios, instar morborum acutorum:* Quam suo quoque calculo adprobat *Zacchias* loco iam superius allegato,

(m) Disput. Iurid. de diebus criticis Cap. III. n. 21. 22.

(n) Prorrhet. Libr. II. §. 23. Conf. Coac. prænot. de capitis vulneribus, & Libr. IV. populariuin.

legato, adſerens, acutorum morborum terminum, quippe qui ex communi medicorum iudicio *regulariter* eſſet *dies quadrageſimus*, in vulneribus lethalibus & periculo proximis præ cœteris videri acceptandum. Vt proinde vtroque hoc auctoritatis præiudicio inducti ICti non dubitent adſerere: Termino hoc quadraginta dierum in *dubio* transacto, vulneratum nullo modo ex vulnere, ſed potius ex quocunque alio accidente deceſſiſſe præſumendum. Cum vero *natura vulnerum ab indole morborum acutorum* alieniſſima ſit, & in illis nihil occurrat, quod ad *Criſeon* naturam vllo modo accedere videatur, abſurdum certe eſſet, in determinanda *vulnerum lethalitate dubia ad acutorum* terminum reſpicere velle.

§. XXIII.

Vt vero totius adſumtæ hyptheſeos inſufficientia, imo aperta falſitas clarius adhuc diluceſcat, & in negotio tam ſontico ſanguinem humanum concernente, nihil temere decernat iudex, aliquot adhuc argumenta in medium producemus, ex quibus clare adparebit, *vulnera de lethalitate dubia* nihil vsquam cum *morborum acutorum Criſibus* commune in ſe habere. Et primum quidem in hoc genere argumentum facile mihi ſubminiſtrabit *propria ICtorum illorum diſſenſio* & diſcordia, circa verum atque genuinum *dierum criticorum* terminum, aliis *tertium* diem, tanquam *criticum*, conſiderantibus, quorum ſententiam retulit (o) *Carpzovius*: Aliis, reiecto tertio, *quintum* potius attendentibus, aliis *octavum*, tanquam certiſſimum ſalutis, vel mortis imminentis indicem reputantibus, aliis *nono* hanc prærogatiuam decernentibus, aliis *decimo* demum hanc poteſtatem vendicantibus,

(o) Prax. Criminal. Quæſt. XXVI. n. 9.

bus, adeo, vt vulnerato diem *decimum* superuiuente, non praesumatur ex vulnere decessisse ægrotans, nec adeo vulnerans pœnam ordinariam incurrat, sed extraordinaria tantum adficiendus sit. Ab his omnibus longissime iterum recedunt, qui terminum *Criseos* vltimum in vulneribus expectandum ad diem quadragesimum, tanquam vltimum acutorum, ex sententia Hippocratis aliorumque medicorum, extendunt, quibus iterum alii contradicunt, terminum hunc paulo strictiorem reputantes, ac proinde in diem *sexagesimum* mortis ex vulnere metuendæ periculum reiicientibus. Alii non amplius diebus, vt ii, quos hactenus recensuimus, fatalem vulnerum metam metiuntur, sed plane integris mensibus, credentes nempe, *vltimum octaui mensis diem* a tempore accepti vulneris expectandum esse, antequam vulneratum ex accepto vulnero mortuum esse, iure statui queat; a quibus iterum diuortium faciunt, qui *integri anni* lapsum expectandum esse volunt, vt post eius decursum vulnerans demum extra capitis periculum constituatur. Alii denique vno anno non contenti, *terminum vulnerum criticum* ad *integrum biennium* extendere non erubescunt; aliis alia placent, quorum omnium diuersas sententias in compendio exhibuit supra citatus *Kleinius*, quæ omnia, puto, speciminis loco sufficere possunt, quantum fidei in re tam fluxa atque instabili mereantur ICti. Vt hinc rectissime adnotatum sit apud (p) *Zacchiam*, impossibile esse, vt in tanto ICtorum dissensu circa *genuinum dierum criticorum terminum* firma ac stabilis quædam sententia eruatur.

§. XXIV.

Taceo, quod plerique illorum dierum ne quidem naturam *criticorum* vere possideant, vti de *tertio*, *quinto*, *octauo*, aliis-

(p) Quæst. Medico-legal. Libr. V. Tit. II. Quæst. V. n. *2. 6.*

aliisque abunde medicis constat, qui eiusmodi dies potius *intercalares*, & *vacuos* adpellare solent, in quibus *Crises* expectare velle vanum foret atque irritum: omnes enim solenniores commotiones, indeque inductæ mutationes, ad futurum morbi exitum tam lethalem, quam salutarem respectantes, incidunt in dies *septimos* vel *semi-septimos*, seu *septenorum medietates*, sicuti clinicam Praxin attendentibus non potest ignotum esse. Firmiori vtique fundamento niterentur, qui *nono* præcipue *diei* singulare coniunctum esse periculum adfirmare ac demonstrare in se susciperent, si nempe reliqua essent paria, h. e. si vulnera eandem, vt morbi acuti, rationem haberent. Nam quod adfectibus acutis *nono die* singulare complicetur periculum, non solummodo quoad veritatem facti multiplici clinica experientia comprobatum est, sed & *rationem fiendi* luculentissime ob oculos posuit Excellentiss. D. Stahlius in *Propemptico Inaugurali de periculo nonæ diei in acutis.* Quia vero vulnerum morborumque acutorum longe diuersissima est ratio, nihil minus lucrantur, qui vim decretoriam nono diei adscribunt: vnde reliquorum plane *non criticorum* longe minorem debere esse efficaciam, ex dictis clarissime liquet.

§. XXV.

Deinde vero 2.) peccant etiam in eo, quod omnibus *promiscue* vulneribus *vnam eandemque* adscribant *naturam*, cum tamen *vulnera capitis* diuersissimam habeant indolem a vulneribus *pectoris*, *hæc* a vulneribus *abdominis*, & *hæc* rursus a vulneribus *artuum* & *systematis vasculosi*, arteriosi, venosi, neruosi, &c. Nec singula ista vulnera seorsim considerata vnius eiusdemque sunt naturæ. Nam quamuis, secundum sapientissimum Hippocratis monitum, nullum capitis vulnus negligendum vel parui habendum sit: alia tamen aliis periculo-

culosiora existunt, si vel exteriora tantum integumenta, sine cranii læsione vel fractura, adficiantur, vel caluariæ fractura ac depressio sit coniuncta, saluis tamen & illæsis integumentis externis, vel cranium fissura laboret, vel si ad ipsas cerebri meninges penetrauerit vulnus, vel plane inuolucris hisce discissis ad ipsam cerebri substantiam eiusdemque sinus & ventriculos, simplicissimæ vtique rationi leuiter tantum attendenti manifestum est, diuersarum harum partium diuersam naturam, diuersum quoque, si quem agnoscant, *terminum criticum* exigere. Similis est conditio vulnerum, pectoris viscera adficientium, quæ rursus pro varietate partium varios ratione lethalitatis terminos agnoscunt. Imo vulnera vnius eiusdemque visceris vel organi, v. g. diaphragmatis, diuersum sortiuntur euentum, si vel parti musculosæ, vel neruosæ infligantur: quod & in vulneribus vesicæ vrinariæ, si vel fundum, vel ceruicem eiusdem adficiant, liquido adparet. Ex abdominis visceribus nullum est, quod non texturæ vel conformationis ratione diuersum sit ab altero, & hinc læsionis intuitu alium quoque efflagitet *terminum criticum*. Cum ergo alia singularum harum partium vulnera *funestum lethalitatis eventum accelerent*, alia vero procrastinent, quis est, qui iisdem vnum eundemque, etiamsi reliqua omnia salua essent, *dierum criticorum terminum* cum sana ratione adsignare valeret.

§. XXVI.

Tanto magis 3.) totum negotium suspectum reddit, imo pessundat constitutio vulneratorum *indiuidualis*, quæ mirum quantum effectum quoque a vulneribus oriundorum diuersitatem modificat. Oporteret plane hospitem esse in *praxi medico-chirurgica*, qui ignoraret, vnum idemque vulnus eidem parti inflictum diuersum exhibere genium, secun-

ſecundum hanc ipſam *indiuidualis conſtitutionis* diuerſitatem. Nemini enim ignotum eſt, quod vulnera hydropicorum, quæque corpora cacochymica adficiunt, longe difficiliorem admittant ſanationem, & periculoſioribus ſymptomatibus exponantur, quam vulnera ſanguineorum, quæ non ſolum laudabilius pus præbent, ſed & facilius conſolidantur. Vt de fatali *dierum criticorum* meta nihil moneam: qui enim omnibus indifferenter *indiuidualibus conſtitutionibus* vnam eandemque *temporis* rationem adſignare vellet, ille infinitam illam vulnerum in *indiuiduo* varietatem turpiter ignorare fateri cogeretur.

§. XXVII.

Neque 4.) cum natura *Criſeon* vlla rationali ratione conciliari poteſt, quomodo vulnera, cuiuscunque demum naturæ fuerint, *motuum criticorum, ſecretoriorum & excretoriorum*, capacia fieri queant, cum, quicquid in illis fieri conſueuit, a *mutationibus & moliminibus* eiusmodi *criticis* alieniſſimum ſit. Siue enim, quæ nonnullorum ſpeculatio eſt, per quandam ſanguinis *deſpumationem*, vel *fermentationem*, vel, prout alii efferre malunt, *efferueſcentiam*, vel materiæ motui humorum vitali infeſtæ *præparationem* ad *ſecretionem* & ſucceſſuram deinde *excretionem*, vel *tranſlationem* fieri ſupponamus, vbique alienum eſt, diuerſos hoſce modos, *acutis* tantum ſolennes, *vulneribus* inuita & repugnante natura tribuere velle. Qualiscunque tandem ſit morborum *acutorum criticus ſolutionis modus*, per inſenſibilem tranſpirationem, vel ſudores manifeſtos per vrinam, ſaliuationem, diarrhœam, hæmorrhagiam, &c. certiſſimum eſt, neutrum illorum *vulneribus* competere.

§. XXVIII.

Repugnat 5) cunctis hiſce præfigurationibus ipſa quo-

que praxis forenſis. Si enim ſolidius non haberent fundamentum ſuarum deciſionum iudices, reum vel abſoluendi, vel condemnandi, quam lubricam illam atque fallacem coniecturam, *vulneratum* nempe *criticum iſtum ac fatalem terminum ſuperuixiſſe, atque ideo non ex vulnere, ſed alio ex accidente eundem mortuum eſſe*, quomodo quæſo apertiſſimam iniuſtitiæ ſuſpicionem a ſe amolirentur? cum ipſimet ICti in ore ſemper habeant, *ad condemnationem in criminalibus requiri probationes meridiana luce clariores.* Ad quod probandum ſuffecerit vnum vel alterum reſponſum celeberrimæ Facultatis Medicæ Lipſienſis allegaſſe. Primum eſt de *vulnere capitis*, quod etiamſi *inſufficienter* a medico deſcriptum eſſet, *lethale* nihilominus iudicatum fuit, non attento, quod vulneratus poſt integrum *ſex hebdomadum* decurſum demum vitam cum morte commutauerit. Ita enim Lipſienſe reſponſum ſonat: *Als uns derſelbe einen* caſum, *Schläge und* læſiones capitis *betreffende, zugeſchickt, --- ſo erſtatten Wir ihm zu verlangter Antwort, daß vor allen Dingen wir wünſchen möchten, es wäre beydes des* chirurgi, *Wund-Zettel, und des* medici atteſtat *nicht ſo unvollkommen, ſondern gantz und deutlich, auch* in forma probante *beygelegt worden; -- Indeſſen aber, es ſey auch die Sache übrigens, wie ſie wolle, ſo erachten Wir, die, von dem* Medico *uns beſchriebene Verletzung des Hauptes, dennoch* pro ſimpliciter & abſolute lethali, *obſchon der Verwundete erſt* 6 Wochen *NB.* hernach *geſtorben, indem die tägliche NB. Erfahrung bezeugt, daß*, propter diuerſorum ſubiectorum conſtitutionem, vulnerum lethalitas *keines Weges auf ein gewiſſes* temporis ſpatium determinirt *werden mag, iſt auch* ex ſcriptoribus bonæ fidei & magnæ autoritatis *leicht zu erweiſen, wie* in ſpecie ex vulneribus capitis *die* lethalitas *oder der Todt erſt nach 5.6.7. und mehr Wochen erfolget*

folget sey. Alterum ex *Ammanni Praxi vulnerum lethalium* transscribi facile posset, nisi chartæ parcerem. Breuiter tantum noto cribrationem ab *Ammanno* adiectam; nempe non valere consequentiam: vulneratus, in iugularibus internis grauiter sauciatus, ad *diem decimum nonum* vitam produxit, ergo vulnus *simpliciter & absolute lethale* non fuit, quia *dies criticos* superuixit, & *vulnera magna* secundum effatum *Hippocratis habent dies suos decretorios instar morborum acutorum.* Nugæ sunt! nam nullum vulnus maxime *lethale crisin* expectat. Idem de *diebus criticis* iudicium fouent multi alii celebres medici, quorum autoritates magno numero hic accumulare possem, si vel quicquam in arte nostra valerent, nec autoritatibus, quam rationibus potius depugnandum esse, probe scirem.

§. XXIX.

Sola itaque *vulneris lethalitas* est, ad quam in condemnando vel absoluendo reo respicere debet iudex, sine vllo ad futuram *crisin*, certis demum diebus solenniter euenturam, respectu. Quæ si vera sint, sicuti verissima esse credo, vix adparet, quomodo singularitatis cuiusdam adfectationem euitaturi sint, qui vel nulla *per se lethifera vulnera* admittunt, vel eorundem *lethalitatem non esse requirendam*, aliis persuadere conantur. Sicuti autem *priores* pudore suffusos iamdudum orbi erudito exhibuerunt medici & chirurgi celeberrimi, *Zacchias, Sebitzius, Fallopius, Welschius, Ammannus, Bohnius*, aliique plures, qui de vulnerum inspectionibus & renunciationibus scripserunt: ita *posteriorum* quoque *sententia*, meram quippe singularitatem redolens, accuratiori trutina pensitari meretur. Si enim *lethalitas vulneris requirenda non est*, mille difficultatibus, imo absurditatibus implicabitur iudex, & capite plectendus erit absolute,

qui alteri colaphum impegit, ex cuius occaſione poſt aliquot dierum, vel ſeptimanarum, decurſum mors ſecuta fuit: quod quam abſurdum ſit, nemo non videt. Ita recte iudicarunt Lipſienſes, ex *alapa ante nouendecim dies inflicta* ægrum mortuum non eſſe, ſed potius iracundiam, temulentiam &c. morbi occaſionem dediſſe, cum in ipſa ſectione nulla alteratio vel læſio cerebri, nulla membranarum aut vaſorum ruptura fuerit obſeruata. Vid. Zittmanni Medicinam Forenſem Cent. III. Caſ LXXXIX. Ita etiam Collegium medicum Auguſtanum apparitores publicos, quorum vnus parua ſcutica, ex genitali taurino parata, aniculæ manum petierat, vnde temulentæ inſtar mox titubare cœperat, ceciderat & poſt quatriduum exſpirauerat, recte ab homicidii crimine abſoluerunt, quia in manu defunctæ, præter maculam liuidam ab ictu inflicto reſiduam, chirurgi nihil obſeruauerant: vnde ipſam non a verberibus, ſed adfectu apoplectico ſuperueniente, magnum momentum concitata in tali actu indignatione, & terrore conſerente, demortuam eſſe iudicauit. Vid. Valentini Pandect. Medico-legal. Part. II. Sect. I. Caſ. IX. conf. Zittmann. Med. Forenſ. Cent. V. Caſ. XXXVI. it. Cent. VI. Caſ. LXVI. Quid autem fieret cum miſeris eiusmodi, ſi ex quacunque alia cauſa ſecuto effectu mortifero ſtatim condemnandus eſſet reus, vbi tamen de *lethalitate plagæ* non ſufficienter conſtat.

§. XXX.

Aſt contra ea euidens eſt, ad infligendam reo pœnam homicidii ordinariam, requiri *abſolutam vulneris lethalitatem*, quæ ſummam moriendi neceſſitatem induxerit, quæque nulla induſtria, nullo artificio præcaueri potuiſſet: eandem vero ceſſare, ſi inſpectione & *renunciatione legitime facta* liquido adpareat, vulnerati mortem non immediate ex vul-

vulnere, sed negligentia chirurgi, inordinato regimine ægrotantis, aliisque ex causis profluxisse, qui alioquin in viuis conseruari potuisset. Neque enim, quod a nonnullis hic adducitur, exemplum quadrare videtur: nempe si quis dolose alterum ex turri vel alio loco editiori præcipitasset, quo ille fracta caluaria cerebrum & vna cum illo animam effudisset, capitis pœnam cessare debere: eo quod, si stramina, vel lecti præcipitato suppositi fuissent, lapsus forte lethalis non fuisset: quia *Constitutio Carolina* Art. CXXXVII. non solum loquitur de *latronibus* & *sicariis*, ex destinato proposito alterum occidentibus, qui nullam prorsus facti sui excusationem allegare possunt, sed etiam de *homicidis*, inconsulto iuuentutis calore & iræ feruore alterum trucidantibus, & interea tamen internecionem alterius directe non intendentibus. Tali maxime casu non ipsum tantum funestum effectum & euentum, sed ipsam quoque vulneris conditionem ratione *lethalitatis* inspiciendam & requirendam esse, nemo mihi dubium fecerit.

§. XXXI.

Tanto autem minus singularis hæc de *non requirenda vulnerum lethalitate* opinio locum inuenire potest, quanto luculentius hodie ex elucubratis celeberrimorum quorundam medicorum & chirurgorum scriptis constat, *quomodo* non tantum *vulnera periculosa* differant a *lethalibus in genere*, sed & quæ vulnera necessario, & absolute lethalia sint *in specie*, ita quidem, vt sine vlla restitutionis spe mortem certissime inferant. Quæ res si decenter æstimetur, & ad animum admittatur, alienum & otiosum videri posset, medicos nostros & chirurgos reprehendere velle, quasi ipsorum depositiones & renunciationes circa *vulnerum lethalitatem* omnes in incerto versentur, aut saltem coniecturis & præsum-

ſumtionibus meris nitantur. Contrarium enim iis perſpectum eſt, qui *Welſchii*, *Ammanni*, *Bohnii*, aliorumque in hoc genere ſcripta cum iudicio euoluerunt. Equidem haud ignoro, malas cauſidicorum artes, teſtimonia medicorum ac chirurgorum publica, vtut in ſe nocentisſima ſugillantium, in alienum ſenſum detorquentium, & pro rei defenſione in turpem abuſum pertrahentium. Tantum vero abeſt, vt eo ipſo illorum atteſtata ſecundum ſcientiam anatomico-chirurgicam formata infringantur, incertitudinis, vel plane erroris conuincantur, vt potius, ſi quis ſequior inde effectus conſequatur, peruerſis Aduocatorum artificiis totus imputandus ſit. Vt proinde ſufficientisſimas ſæpenumero rationes haberent integræ Facultates Medicæ, ad quas eiusmodi acta inquiſitionalia transmittuntur, eorundem loquacitatem, litigandi pruritum & inſanam omnia peruertendi libidinem coercendi, & ſeuerisſimis cenſuris atque cribrationibus perſtringendi. Nolo tamen omnino excuſare, aut ſilentii peplo velare, crasſisſimam ignorantiam plurimorum tam chirurgorum, quam medicorum, nempe Phyſicorum tam vrbanorum, quam prouincialium, qui ſufficienti notitia anatomico-chirurgica non inſtructi tam inſpectionem cadauerum illegaliter adminiſtrant, quam ipſam partem læſam ſecundum genuinam ſuam conformationem, ſitum, connexionem, functionem, & propriisſimam læſionis indolem inſufficienter, multo minus ſymptomatum vulneri ſuperuenientium hiſtoriam ea, qua requiritur, dexteritate deſcribunt. Vnde poſtea mirandum non eſt, Facultates Medicas ſuper *lethalitate* vel *illethalitate* talium *vulnerum*, *illegaliter inſpectorum*, vel *inſufficienter deſcriptorum*, conſultas titubare, totumque negotium in ſuſpenſo relinquere: quod tantum abeſt, vt ipſi rei in ſe certisſimæ vllum adferat præiudicium,

vt

vt potius Refponfa facultatum depofitionibus chirurgorum & naturæ vulnerum in indiuiduo conformia effe debeant, ficuti eodem modo Iudex fecundum acta & probata fententiam fuam conformare folet.

§. XXXII.

Nec fententiam noftram *de requirenda vulnerum lethalitate*, vel infpiciendis defunctorum corporibus vllo modo infringit, quod medicorum diuerfæ fint opiniones, illique circa enumerationem ac determinationem læfionum abfolute & per fe lethalium inter fefe mutuo non conueniant, imo acta publica ad inuidiam & naufeam vsque conteftentur, quod contra folennes medicorum ad infpectionem requifitorum depofitiones mox rei defenfores contraria aliorum iudicia exhibere foleant, quibus rurfus alii pertinacisfime contradicant: hæc enim omnia nullo modo probant, fundamentum renunciationis vulnerum fragile, dubium & incertum effe, fed mores medicorum quandoque æque corruptos effe atque ipforum ICtorum. Interim ficuti auctoritatem legum nullo modo labefactant, aut infringunt diuerfæ e diametro fæpe fibi mutuo oppofitæ Doctorum circa easdem interpretationes, imo non ita raro fuper vno eodemque negotio Forenfi non nunquam tria vel plura Facultatum Refponfa directe fibi inuicem repugnantia obtinent caufarum Patroni: Ita nihil prorfus ad proculcandam vel infringendam principiorum medicorum certitudinem facit artificum circa determinandam *vulnerum lethalitatem* diffenfio, fiquidem omnibus promifcue barbitonforibus, chirurgis atque medicis anatomiam atque chirurgiam ignorantibus, non iubentur credere ICti, fed peritis inque fcientia anatomico-chirurgica exercitatisfimis medicis. Neque obftat, DEVM, legislatorem fapientiffimum, Reipublicæ Iudaicæ in tradita lege *de*

 homi-

homicida morte puniendo, ſcrupuloſam eiusmodi inſpectionem & ſectionem in cadauere defuncti adminiſtrandam non iniunxiſſe: multa enim in Republica Chriſtianorum aliarumque gentium vtiliter ordinata ſunt, quæ pro immenſa ſua ſapientia ac prouidentia Reipublicæ Iudæorum DEVS iniungere neceſſarium non duxit.

§. XXXIII.

An vero hæc eadem ſententia de *inſpiciendo vulnere* & *requirenda eiusdem lethalitate* in *Iure Ciuili* vllum habeat præſidium vel patrocinium, nos tanquam medicos parum tangit, qui controuerſiam iſtam, veluti extra pomeria artis noſtræ conſtitutam, ICtis decidendam merito relinquimus. Quod vero in *Conſtitutione Criminali Carolina* diſertisſimis verbis fundata ſit, non negabit, qui originalem textum germanicum dictarum Conſtitutionum Imperialium Artic. CXLIX. adcurate expenderit, cuius verba hæc ſunt: *Damit in obgemeldten Fällen gebührliche Erkentnüß ſolcher unterſchiedlicher Verwundung halber nach der Begräbnüß des Entleibten deſto minder Mangel ſey, ſoll der Richter - - - - ſamt einem oder mehr Wund-Ærtzten (ſo man die haben und ſolches geſchehen kan) die dann zuvor beeydiget werden ſollen, denſelben todten Cörper vor der Begräbnüß mit Fleiß beſichtigen, und alle empfangene Wunden, Schläge, Auffwürffe, wie der iedes funden und ermeſſen würde, fleiſſig mercken und verzeichnen laſſen.* Neque enim *inſpectio* illa *vulneris* aliam ob rationem iniungitur, niſi, vt conſtet iudici, num ex vulnere, an vero ex malo regimine, incuria & negligentia chirurgorum, vel alia cauſa accidentali deceſſerit vulneratus? Quia hoc poſteriori caſu vulnerans non capitali, ſed tantum extraordinaria pœna pro Iudicis arbitrio adficitur.

§. XXXIV.

§. XXXIV.

Itaque ſimul conſequitur, *inſpectionem vulneris* ab vno vel pluribus chirurgis (quo tamen nomine etiam medicos ſecundum eminentiam comprehendi palam eſt) expediendam, tantæ eſſe neceſſitatis, vt eadem vel penitus omiſſa, vel ſaltem illegaliter inſtituta, nec de *lethalitate vulneris* legitime conſtare, nec ad pœnam ordinariam reus condemnari queat. Ita Facultas Medica Lipſienſis (q) vulnus capitis eiusque *lethalitatem* ob *neglectam ſectionem dubium* pronunciauit. (r) Eadem Facultas lethalitatem vulnerum thoracis ob ſolam *inſufficientem inſpectionem* determinare vel non potuit, vel non auſa fuit. Plura alia huius rei exempla collegit Valentini in Pandectis medico-legalibus, qui præter multa alia mentionem facit (s) vulneris pectoris, quod ob ſolam *illegalem inſpectionem* pro abſolute & ſimpliciter lethali declarari non potuit, etiamſi in relatione coniecerint medicus atque chirurgus, non pulmones tantum, verum etiam aortam ſeu arteriam magnam læſam fuiſſe, cum vulneratus ſtatim conciderit, ipſaque pectoris cavitas ſanguine fere tota repleta fuerit. Ammannus in *medicina critica* & praxi *vulnerum lethalium* copioſa quoque exempla collegit talium vulnerum, quorum lethalitas propter ſolam *illegalem inſpectionem* & *ſuperficialem*, vel legibus artis non conformem *ſectionem* dubia manſit & incerta. Vt hinc dubium nullum ſuperſit, *inſpectionem* & explorationem *vulneris* ad determinandam eiusdem *lethalitatem* abſolute neceſſariam eſſe, vt non tantum partium læſarum ſitus, ſed & vulnerationis mo-

(q) Zittmann. Med. Forenſ. Cent. I. Caſ. I. Conf. Cent. III. Caſ. LXVI.
(r) Id. Cent. I. Caſ. III. & Caſ. X.
(s) Pandect. Medico-legal. Part. II. Sect. I. Caſ. X.

dus, magnitudo, profunditas, ipsiusque mortis causa, adeoque punctum lethalitatis certo innotescat: quia huic medicorum & chirurgorum relationi, inprimis fundamentis anatomico-chirurgicis conformi, tota Iudicis sententia siue condemnatoria, siue absolutoria innititur. Qua propter in negotio, corium & sanguinem humanum concernente, omni modo cautos atque circumspectos eosdem esse oportet.

§. XXXVI.

Quod si autem omni, qua possibile erat, industria in *inspectione* & *sectione* cadaueris adhibita, *lethalitas vulneris* adhuc dum *dubia* maneat atque incerta, quibusuis aliis potius indicationibus locus relinquendus est, quam nudæ *circumstantiæ temporis*. Crisin enim vel dies criticos curiose simulque anxie expectare vel attendere velle in *vulneribus* de *lethalitate dubiis*, nihil foret aliud, quam lepide delirare, quia *vulnerum*, licet magnorum, longe diuersissima est ratio ac morborum *acutorum*, ac proinde, *eandem* in *illis*, quam in *his*, teste experientia, exerunt, efficaciam exerere nequeunt.

F I N I S.

NOBILISSIMO DOCTORANDO

S. P. D.

PRÆSES.

QVod *Hippocrates*, optimus Praxeos Clinicæ autor, etiam *in vulneribus omnibus* ἀξίοις λόγου præcipit: πυνθάνεσθαι χρὴ, *interrogare oportet*, (hæc enim est forma artis,) id cordi Te habuisse testatur hæc solennis Dissertatio. Et hæc quidem innixa cum sint corporis humani mechanicæ, anatomiæ, & genuinæ Theoriæ vniuersæ, probant Te genuinum artis filium, qui possit hinc, quod idem præcipit: præterita dicere, præsentia cognoscere, futura prædicere, adeoque & iudicare & curare. Gratulor hinc Tibi, & Optimo Parenti Tuo, ex animo, & breuibus lineolis, sed maiori affectu, diuini Numinis benedictionem, & prosperrimos successus deuote exopto. Vale. Dab. ex Museo MDCCXII. IIX. Cal. Apr.